

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

§. 3. Objectum Juris Canonici, præstantia, confœderatio cum Jure Civili.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

51 Dico 2. *Justitia rectè dividitur in Commutativam, Distributivam, Legalem, & Vindicativam.* Sustinetur hæc divisio propter maximam auctoritatem ferè omnium, quamvis non sit univoca; non enim omnes species univocè & perfectè participant naturam *Justitiæ* in genere, sed *Vindicativa* saltem est pars solum potestativa *Justitiæ*, non subjectiva, cum alteri non tribuat debitum *titulo justitiae*, sicut reliquæ species; siquidem Malefactoribus non debentur poenæ ita, quasi puniendus haberet jus ad illas, ipsique fieret injuria, si non puniretur: sed poenæ debentur ipsi solum *titulo honestatis*. Id tamen verum est, quòd Reipublicæ fieret injuria, si Juxta absque justa causa non infligeret statutas poenas delinquentibus, utpote ex contractu tacito, adeoque ex *justitia Commutativa*, obligatus ad puniendos criminosos Reipublicæ noxios. Aliqui *Justitiam Vindicativam* reducunt ad *Justitiam Commutativam*, alii ad *Distributivam*, alii ad *Legalem*.

52 Dico 3. *Justitia Commutativa à cæteris speciebus habet hoc speciale; quòd respiciat Jus alterius strictè dictum, scilicet jus proprietatis, cujus violatio inducat obligationem restituendi, & reparandi damnum illatum.* Ratio est; quia *Justitia Commutativa* respicit *medium rei*, seu attendit ad *objectivam æqualitatem*, quæ inter *ius activum unius*, & *ius passivum alterius* intercedit, independentè à circumstantiis personarum, loci, temporis, ab intellectu consideratis. v. g. dedisti alteri mutuos 100. florenos: *medium rei*, exigente *justitia* ponendum, sunt 100. floreni reddendi, absque respectu ad personas, tempus, locum: tantum igitur exigit *Justitia Commutativa* reddi, quantum debetur alteri: Non verò habet *medium rationis*, seu tale, quod per intellectum attentis circumstantiis inveniendum & determinandum est; cujusmodi *medium* habent pleræque aliæ virtutes. Ex quo etiam eruitur, quòd *Justitia Commutativa* exigat *proportionem Arithmeticam*, seu perfectam æqualitatem inter *ius activum unius* & *passivum alterius*, dum non patitur, ut unus habeat minus in suis bonis, quam ipsi debitum sit, alter verò habeat plus, quam ipsi debeatur.

Oppones. Etiam *Justitia Distributiva*, si lædatur, obligat ad Restitutionem faciendam: ergo. Ant. prob. qui alterum impedit à consecutione boni, v. g. officii rationabiliter sperari, & ad quod est præ cæteris dignus, tenetur ei restitutionem facere pro quantitate spei, quam alter habuit ad tale officium, ut docent omnes: ergo. R. N. Ant. ad prob. dist. qui alterum impedit à consecutione boni, ad quod ille habuit *ius proprietatis*. C. Antec. ad quod habuit *ius solum dignitatis*. N. Ant. vel subdist. si impediat à consecutione juris dignitatis vi, fraude, vel alio modo injusto. C. secus. N. Ant. S. Conf. Officium non est per se debitum *titulo proprietatis*, sed solum dignitatis. Qui igitur à consecutione officii alterum impedit sine artibus iniustus, non tenetur ad Restitutionem, etiam si impediat aliis modis illicitis, v. g. alium minus

dignum præferendo ex affectu cognationis, spe lucri, flexus muneribus &c. Nec oppositum docent omnes.

Dico 4. *Jus Canonicum versatur circa o-ss* mnes quatuor enumeratas species *Justitiæ*. Probat: ad *Justitiam Commutativam* pertinent, quæ tractat de Testamentis, Matrimonio, & aliis Contractibus, de Processu Judiciali, ad id ordinato per totum librum II. ut suum cuique tribuatur per sententiam Judicis. Ad *Distributivam*, quæ de Electionibus, Institutionibus, Jure Patronatus, ætate, & qualitate præficiendorum &c. Ad *Legalem*, quæ de Constitutionibus, Rescriptis, Consuetudine. Ad *Vindicativam*, quæ de criminibus & poenis in libro V. potissimum proponit, De *Justitia* agit quidem etiam *Theologia* tum *Speculativa* tum *Moralis* & *Practica*, sed principaliter in ordine ad internum conscientie forum juxta Legem Naturalem & Divinam: *Jurisprudentia* verò tam *Canonica* quam *Civilis* maximè tradit canones & leges humanas, docetque, quid in foro externo agendum, & in judicio secundum allegata & probata pronuntiandum sit, quamvis etiam ista aliquo modo reducantur ad conscientie tranquillitatem, atque ad forum internum.

S. 3.

Objectum Juris Canonici, præstantia, & confederatio cum Jure Civili.

Sc. Naturam, præstantiam, necessitatem, utilitatem & alias qualitates alicujus habitus optime dignosci ex objecto, circa quod tanquam finem, principaliter & immediate intantum, versatur habitus, sive deinde sit scientia, sive ars, sive prudentia. Si habitus pro objecto habeat aliquid factibile, operabile, dirigibile, est practicus, ut Ars, & Prudentia: si aliquid solummodo cognoscibile & demonstrabile, speculativus est, ut Scientia, Sapientia. Habitus Canonicus principaliter est directivus, consequenter practicus, quia omnes & præcipui ejus actus sunt Regulæ, Canones, præcepta, quibus intendit dirigere hominum actiones, adeoque ejus objectum est dirigibile; & idcirco melius vocatur *Prudentia*, vel *Jurisprudentia*, quam *Scientia*, quia intendit principaliter dirigere homines ad rectè operandum per suos Canones & Regulæ, quàm has præcisè cognoscere, vel etiam demonstrare.

Dico 1. Objectum Juris Canonici materiale sunt actiones Christianorum dirigibiles per Canones, tanquam Regulæ Ecclesiasticas, ad piè justèque vivendum, & ultimato ad supernaturalem animæ beatitudinem obtinendam. Veritas assertionis demonstrabitur per decursum, & patet inspicienti *Corpus Juris Canonici*, ubi nihil ferè occurrit, nisi regulæ, quibus homo Christianus & Ecclesiæ subditus dirigatur ad DEUM ritè colendum, neminem lædendum, & jus suum cuique tribuendum; nam juxta l. 10. ff. de J. S. J. actiones à *Justitia*, vel potius *Jurisprudentia* imperatæ & directæ, sunt honestè vivere, neminem ledere, jus suum cuique

cuique tribuere. Ergo actiones Christianorum sunt principalis & immediatus finis Juris Ecclesiastici, consequenter objectum, materiale quidem actiones ut dirigibiles, formale verò earum rectitudo, honestas, & æquitas ipsa: ferè quo modo rectæ mentis operationes dicuntur esse objectum Logicæ quæ artis. Jam ex hoc nobili fine & objecto Juris Canonici

56 Colliges 1. illius præstantiam haud vulgarem. Quid enim nobilius, creatura rationali dignius, homini magis optabile, quam regula infallibilis ad DEUM ritè colendum, honestè & juxta rectam rationem vivendum quæ secum ipso, quæ cum proximo, ac tandem ad suum ultimum finem, supernaturalemque beatitudinem securè obtinendam dirigi? Sed audiamus ternos in Dilingana Academia celeberrimos Juris Pontificii Professores, magnæ ac præ Jurisprudentiæ lumina, Paulum Laymannum, Ernicum Pirhing, & Henricum Vagnereck, sacre hujus facultatis encomiases, Authoritatis haud vulgaris viros. Prius eorum in c. firmiter de summa Trinit. scribit: ecclesiasticos Canones ideo constitutos esse constat, ut eorum adminiculo homines Christiani salutem anime consequantur, & ad vitam eternam ordinentur. Alter in Epist. dedic. tom. 1. quantumcunque labor hic (circa SS. Canones rimandos) sit difficultate ferreus, utilitate tamen est aureus. Postremus in Exegeti præf. ad Lectorem: Sacri Canones proximum post sacre Scripturæ thesaurum locum habent, dignitatēque suā & usu omnes alias scientias longè superant. Imò cum sæpe interpretentur S. Scripturam, ejusque genuinum sensum declarent, optimo jure ipsi applicaveris, quod Justinian. & Ulp. de Jurisprudencia in genere edixerunt: quod nempe sint Divinarum atque Humanarum rerum notitia, justæ atque injustæ scientia. §. Jurisprud. Inst. de J. & §. 1. 10. cit. Unde Card. Hostiensis, purpuratus SS. Canonum interpres, præclare dixit: Hac nostra Lex sive Scientia verè potest Scientiarum Scientia nuncupari.

57 Colliges 2. utilitatem & necessitatem illius maximam; cum enim Jus Canon. directè intendat & doceat regimen animarum, ac Ecclesiæ, impossibile est, ut tam in theoria quam praxi non cespitent sapius, gravitèrque impingant, aut turpiter errent, tum Theologi, tum Civilistæ, debitæ SS. Canonum peritiā destituti. Quomodo enim Theologi scient, securo tramite sibi commissas deducere animas, curamque illarum ritè exercebunt, nisi probè noverint, quid fidelibus præceptum, vetitumve sit? Quomodo Episcopi ac Judices Ecclesiastici & Magistratus, si nec formam Judicii aut procedendi normam intelligant? Si nihil de Electionibus & qualitatibus præficiendorum, nihil de Legibus & Privilegiis, nihil de fori Competentia, nihil de Beneficiis & Jure Patronatûs, nihil de Contractibus & Testamentis, nihil de Pœnis & Censuris &c. quæ ex nostro jure potissimum haurienda sunt, ne primis quidem labiis degustaverint? Quomodo Civilistas non in varios errores incidere primum, imò necesse est absque Juris Sacri admini-

culo? dum totum Processum Judicium, quo utuntur, ex Pontificii Juris libro II. mutuari debent; dum in pluribus casibus necesse habent Juris Ecclesiastici decisiones sequi, v. g. si tangatur materia concernens peccati fugam, animæ periculum: si sint causæ piæ aut miserabilium personarum: si agatur de interpretatione Juris Divini aut Naturalis. Unde sapientissimus Henricus Canisius in sua summa ait: rem igitur necessariam agit Theologia Studiosus, cum & SS. Canonum cognitionem suæ professioni conjungit, eam aliquando in Ecclesiæ usum & ornamentum traducturus. Et Jacob. Pignatelli. 10. 1. Consult. Can. Conf. 14. n. 11. seq. Non dubito pronuntiare indignum Theologi nomine, qui Jus Canonicum ignoret, sine quo est Empiricus inter Medicos. Est enim Jus Canonicum portio quædam Theologiæ -- & partialis quædam Theologiæ, quæ Practica vocatur. Quid ergo mirum, quod can. 1. d. 38. sic præcipiatur: Sciant igitur Sacerdotes Scripturas Sanctas & Canones. Quippe à noticia Canonum, ut ait August. Michel in q. præfem. Theol. Canonico-Moralis, adeo dependet Doctrina Moralis, ut revera nihil sit aliud, quam summa & compendium Juris Canonici. Et certè si quis bene versatus esset in Canonibus, omnium fortè casuum decisionem ibi reperiret. Ita Doctissimus & expertissimus iste vir. De Civilistis autem rectè pronuntiat Jo. Andr. in præfem. Speculi, eos sine noticia Juris Canonici sepius errare. Cardin. de Luca verò in Relat. Rom. Curie disc. 32. n. 89. Legistam sine Canonibus parum valere. Et disc. 31. n. 39. infestatur illos Practicos, qui vera Juris Canonici cognitione destituuntur, ac ait, eos nihil scire à priori, sed totum scire per praxim & traditiones, ideoque à se appellari testes de auditu, non autem de visu. Jam de confederatione & pugna Juris Canonici cum Civili ulterius

Dico 2. Quando Jus Canonicum circa aliquam rem profanam nihil decernit, vel dubie tantum, Jus verò Civile circa illam disponit clarè; tunc sequi oportet Jus Civile etiam in foro Ecclesiastico: & vicissim quando Jus Civile nihil decernit, vel dubie tantum, Jus verò Canonicum clarè disponit, standum est decisione Juris Canonici in utroque foro. Ita Regulæ instar tradunt DD. ex c. 1. de N. O. N. ibi: sicut Leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita & sacrorum statuta Canonum Principum Constitutionibus adjuvantur. Itaque Jus Civile supplet defectum Juris Canonici, & Jus Canonicum supplet defectum Juris Civilis, quando defunt propriæ Leges. Dixi, circum profanam; nam circa res spirituales vel personas Ecclesiasticas si aliquid disponat Jus Civile, nullus est Authoritatis, nisi ejus Leges sint Canonizata, h. e. à Jure Canonico vel expressè, vel saltem usu, receptæ; præsertim si Constitutio Juris Civilis non esset merè favorabilis, sed damnosa vel præjudicialis rebus aut personis Ecclesiasticis. c. 10. de Constit.

Dico 3. Quando inter Jus Canonicum & Civile est pugna seu diversitas Legum, circa rem

rem profanam, vel per se non peccaminosam in conscientia, quodlibet est observandum in suo foro, videlicet Canonicum in territorio temporali Papæ, Civile autem in territorio Romani Imperii. Ita rursus per modum regulæ DD. ex can. 6. D. 96. §. c. 13. v. tria. qui sunt legiti. Ratio est; quia in materia profana & peccatum non concernente nec Potestas Sæcularis subordinata est Ecclesiastica, nec Ecclesiastica Sæculari. Dixi iterum i. circa rem profanam, cujusmodi sunt contractus, testamentum, successio ab intestato, constitutio dotis, judicia &c. Aliud autem est, quando agitur de rebus Spiritualibus, v. g. de Matrimonio aliisque Sacramentis, de statu Clericali vel Religioso, de Dignitatibus & Beneficiis Ecclesiasticis, de Decimis, Votis, juramentis &c. In hujusmodi enim prævalet ubique dispositio Juris Canonici. Quia Laici non habent jurisdictionem Ecclesiasticam, neque negotia Ecclesiastica tractandi capaces sunt. can. 11. d. 96. c. 2. de Judiciis. Lex autem omnem vim accipit à potestate & jurisdictione Leges ferentium. c. 21. de Sent. Excom. Dixi 2. vel per se non peccaminosam; quando enim agitur de materia concernente peccatum in conscientia, uti est concubinatus, cades filia in adulterio deprehensa, usura merè lucratoria, præscriptio cum mala fide &c. quæ à Jure Civili permittuntur, & non puniuntur, à Jure autem Canonico improbantur, sequi oportet Jus Canonicum tanquam correctorium Juris Civilis: cum generaliter omni constitutioni derogandum sit, quæ absque peccato mortali non potest observari. c. fin. de Prescr. Ratio, quia materia peccatum continens impedit salutem animæ Spiritualem, ad quam fideles gubernandi sunt ab iis, quos Christus constituit animarum Pastores, iulque Vicarios, qui sunt Præsides Ecclesiastici, non Sæculares.

60 Extenditur assertio etiam ad Ecclesias, & ad personas Ecclesiasticas per c. 10. & alia Jura cit. ac propter paritatem rationis; cum Ecclesiæ & personæ Ecclesiasticæ (sicut res Spirituales, & causæ piæ) sint extra jurisdictionem sæcularem tanquam res quam maxime sacræ. Itaque nec de his aliquid statuendi potestatem habet Princeps vel Magistratus sæcularis. arg. c. 2. de Constit. in 6. §. l. fin. ff. de Jurisd. Quod usque adeo verum est, ut de Ecclesiis, personis Ecclesiasticis, & rebus sacris etiam in earum favorem nihil decernere possit præcipiendo, vel judicando, c. 10. cit. ne scilicet prætextu favorabilis constitutionis Potestas sæcularis jurisdictionem usurpet in Ecclesias, personas Ecclesiasticas, res sacras, & causas pias, seu ad cultum divinum ordinatas. Si tamen à Superiore & Potestate Ecclesiastica ejusmodi Lex à sæculari lata approbaretur, vel reciperetur, obligaret quidem, non tamen ut sancita à Potestate sæculari, sed ut proveniens ab Ecclesiastica. Quod si autem hujusmodi Leges Civiles de Ecclesiis &c. continerent merum favorem, & pura privilegia, citra obligationem vel onus aliquod annexum, cujusmodi existat in Auth. Item nulla C. de Episc. & Cleric. Lib. 1. R. P. Pichler.

ubi Ecclesiæ, & Ecclesiasticæ personæ pronuntiantur exemptæ ab exactionibus & oneribus per sæculares Magistratus imponendis, tunc utique subsisterent, & robur haberent ante omnem approbationem Prælatorum Ecclesiasticorum: ne, quod in Ecclesiarum & Ecclesiasticarum personarum favorem introductum est, in earum odium retorqueatur contra Regulam 61. de R. J. in 6. Jam sequuntur

TITULI.

Ordine Decretalium Gregorii P. IX.

Ajove Principium, dicebat Antiquitas. Quare & Juris Ecclesiastici initium rectè capitur à DEO Trino & Uno, omnis Sapientiæ & Justitiæ primo fonte, per quem Reges regnant, & Legum Conditores jura decernunt: per quem Principes imperant, & Potentes decernunt justitiam. Prov. 8. A summa Trinitate fit progressus ad generalia Juris Scripti & non scripti principia, Constitutiones nimirum, Rescripta, & Consuetudinem. Tum usque ad titulum 35 de Electione, juribus, potestate, qualitatibus, gradibus, characteribus Prælatorum, Judicum, & Officialium Ecclesiasticorum, & ordinandorum. Demum usque ad finem hujus libri, 43. titulos habentis, subjiciuntur quædam, quibus aliqua est cum Judiciis similitudo, & quasi præparatoria sunt ad Processum Judicium, in libro II. adornandum, quo negotia & lites Christianorum complantur. Præparatoria autem illa sunt Treuga, Pax, Pacta, Transactio, Arbitria, quorum beneficio terminantur controversiæ extra strepitum & judicia, item constitutio Advocatorum, Syndicorum, quæ personæ in Judiciis adhiberi solent.

TITULUS I.

De Summa Trinitate & Fide Catholica.

SUMMARIUM.

1. Ordo titulorum libri I.
2. Quid Summæ Trinitatis,
3. Et Fidei Catholicæ nomine intelligatur.
4. Externa fidei professio quandoque Jure Divino necessaria est.
5. 6. Quid de Summa Trinitate, & aliis articulis specialiter credendum.
7. Quorum publica professio à quibusdam emittenda Jure Ecclesiastico,
8. 9. Sub gravi pœna, ante sententiam Judicis incurrenda.
10. Quinam dicantur Heretici materiales & formales.
11. Ad recipiendam Fidem Catholicam cogendi essent, si vires suppeterent.

Sciendum 1. cum Jus Canonicum intendat homines dirigere ad DEUM unum & trinum, atque ad felicitatem Supernaturalem, quæ fide Supernaturali ritè cognosci, & per media Divinitus revelata obtineri debent, ante omnia de Fide Catholica, ejusque præcipuo objecto, Summa Trinitate, oportet agere. Per Summam Trinitatem intelligitur ens increatum,

C

tum,